

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ УНІТАРНОГО УСТРОЮ ДЕРЖАВИ

Осипенко С.О., асистент

*Таврійський державний агротехнологічний університет
Україна, 72351, м. Мелітополь пр. Б. Хмельницького, 18*

sa_gutarina@mail.ru

У статті розглянуто поняття децентралізації та надано характеристику кожному з видів децентралізації державного управління. Визначено, що в країнах з унітарним державним устроєм доцільно реалізувати принципи фінансової децентралізації, адже реалізація інших видів децентралізації може мати негативні наслідки для політичної та фінансової стабільності в країні. Виділено та проаналізовано етапи становлення децентралізації державного управління в Україні. Проведено критичний аналіз реалізації бюджетно-податкової реформи в Україні, метою якої є забезпечення зростання рівня фінансової децентралізації. В результаті реалізації бюджетно-податкової реформи було прийнято ряд законодавчих актів норми яких спрямовані на зміцнення фінансових основ місцевих органів самоврядування. Проте, очікуваного результату не було досягнуто. Так, в результаті реалізації окреслених реформ для місцевих органів самоврядування є характерним стрімке зростання фінансової залежності місцевих органів самоврядування від центральної влади. Також низький рівень фінансової спроможності місцевих органів самоврядування зумовлено неузгодженістю реалізації бюджетно-податкової та адміністративно-територіальної реформ. Адже, значна кількість територіальних громад є фінансово неспроможними з ряду об'єктивних причин, зокрема через невеликий розмір територій, незначну густоту їх населення, демографічні проблеми, обмежену інфраструктуру та значні диспропорції в межах фінансово-економічного потенціалу територій. Виділено основні недоліки в процесі реалізації децентралізації влади в Україні. Запропоновано використання змішаної моделі бюджетно-податкового устрою країни, яка передбачає поєднання як принципів федералізму, так і принципів унітаризму. Використання запропонованої моделі сприятиме зміцненню фінансових основ місцевих органів самоврядування та поряд з цим залишатимуться достатньо вагомими регуляторні функції центральних органів влади.

Ключові слова: місцеві бюджети, фінансова незалежність місцевих органів самоврядування, фінансова децентралізація.

ФИНАНСОВАЯ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ В УСЛОВИЯХ УНИТАРНОГО УСТРОЙСТВА ГОСУДАРСТВА

Осипенко С.А., асистент

*Таврический государственный агротехнологический университет
Украина, 72351, г. Мелитополь, пр. Б. Хмельницкого, 18*

В статье рассмотрено понятие децентрализации и дана характеристика каждому из видов децентрализации государственного управления. Определено, что в странах с унитарным государственным устройством целесообразно реализовать принципы финансовой децентрализации, ведь реализация других видов децентрализации может иметь негативные последствия для политической и финансовой стабильности в стране. Выделены и проанализированы этапы становления децентрализации государственного управления в Украине. Проведен критический анализ реализации бюджетно-налоговой реформы в Украине, целью которой является обеспечение роста уровня финансовой децентрализации. В результате реализации бюджетно-налоговой реформы было принято ряд законодательных актов, нормы которых направлены на укрепление финансовых основ местных органов самоуправления. Однако ожидаемого результата не было достигнуто. Так, в результате реализации определенных реформ для местных органов самоуправления является характерным стремительный рост финансовой зависимости местных органов самоуправления от центральной власти. Также низкий уровень финансовой способности местных органов самоуправления обусловлен несогласованностью реализации бюджетно-налоговой и административно-территориальной реформ. Значительное количество территориальных общин являются финансово несостоятельными по ряду объективных причин, в частности, из-за небольшого размера территорий, незначительную плотность их населения, демографические проблемы, ограниченную инфраструктуру и значительные диспропорции в пределах финансово-экономического потенциала территорий. Выделены основные недостатки в процессе реализации децентрализации власти в Украине. Предложено использование смешанной модели бюджетно-налогового устройства страны, которая предусматривает сочетание, как принципов федерализма, так и принципов унитаризма. Использование предложенной модели будет способствовать укреплению финансовых основ местных органов самоуправления и наряду с этим будут оставаться достаточно веские регуляторные функции центральных органов власти.

Ключевые слова: местные бюджеты, финансовая независимость местных органов власти, финансовая децентрализация.

FISCAL DECENTRALIZATION IN TERMS OF UNITARY STRUCTURE OF THE STATE

Osypenko S., Department of Finance and Credit

*Tavria state agrotechnological university
Ukraine, 72351, Melitopol, avenue B. Khmelnytsky 18*

The article discusses the concept of decentralization and given the characteristics of each type of decentralization of public administration. Determined that in countries with a unitary state structure is advisable to implement the principles of fiscal decentralization, because the implementation of other forms of decentralization may have negative consequences for the political and financial stability in the country. Highlight and analyzed stages of decentralization of public administration in Ukraine. A critical analysis of the implementation of fiscal reforms in Ukraine, which aims to ensure the growth of fiscal decentralization. As a result of the fiscal reform was adopted several legislative acts rules are aimed at strengthening the financial foundations of local self-government. However, the desired result was not achieved. Thus, as a result of the outlined reforms for local self-government is a characteristic rapid growth of financial dependence of local governments on the central government. Also, low financial capacity of local governments due to inconsistency implement fiscal and administrative-territorial reform. Indeed, many local communities are financially untenable for a number of objective reasons, in particular because of the small size of the territory, a small density of their population, demographic problems, limited infrastructure and significant disparities within the financial and economic potential of the area. The main shortcomings in the implementation of the decentralization of power in Ukraine. The use of a mixed model of fiscal structure of the country, which provides a combination of both principles of federalism and the principles of Unitarianism. Using the proposed model will strengthen the financial foundations of local self-government and along with it will remain strong enough regulatory functions of the central authorities.

Key words: local budgets, the financial independence of local government, fiscal decentralization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Характерною особливістю сучасного світу є тенденція до децентралізації державної влади в країні не залежно від форми державного устрою. Відповідно саме реалізація політики децентралізації стає однією з основоположних тенденцій сучасного демократичного суспільства.

Так, згідно з досвідом економічно розвинутих країн органи місцевого самоврядування мають набагато більший потенціал функціонувати ефективніше, ніж центральні органи влади.

Щодо України, то питання децентралізації влади є вкрай важливими, оскільки саме проблеми її реалізації є одними з ключових в забезпеченні фінансової та політичної стабільності в країні. Крім того, лише в рамках реалізації децентралізації влади можливо забезпечити обґрунтований та ефективний перерозподіл видаткових повноважень та дохідних джерел між рівнями влади, гарантуватиме реальну фінансову незалежність місцевих органів самоврядування, сприятиме зміцненню економічного потенціалу територій, забезпечити організацію дієвої системи державного та місцевого

фінансового контролю за формуванням та використанням бюджетних коштів на місцевому рівні тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання фінансової децентралізації неодноразово порушувались в працях вітчизняних вчених-фінансистів. Так, Герчаківський С.Д. [1] розглядаючи проблеми фінансової децентралізації значну увагу приділяє історичним передумовам становлення фінансової децентралізації в Україні, а також визначенню основних позитивних та негативних сторін фінансової децентралізації. Деркач М.І. [2], в свою чергу, розглядає фіскальну децентралізацію як один з факторів підвищення якості державного управління та забезпечення сталого розвитку країни. Кириленко О.П. [3] та Луніна І.О. [3] в своїх дослідженнях значну увагу приділяють проблемам забезпечення фінансової незалежності місцевих органів самоврядування, яка не повинна обмежуватись самостійним використанням певних фінансових ресурсів, але потребує певної податкової автономії.

Отже, в умовах трансформації економіки необхідні комплексні дослідження спрямовані на вивчення проблематики теоретичних та практичних аспектів реалізації політики фінансової децентралізації з врахуванням особливостей які притаманні унітарним державам.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Відповідно метою дослідження є визначення особливостей реалізації політики фінансової децентралізації в умовах унітарного устрою держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

В класичному розумінні поняття «децентралізація» характеризується як процес розширення та зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій при одночасному звуженні прав і повноважень відповідного центру з метою оптимізації та підвищення ефективності управління суспільно важливими справами, найповнішої реалізації регіональних і місцевих інтересів [4, с. 7].

Існує де кілька видів децентралізації, які мають різні характерні ознаки,

наслідки та умови реалізації, а саме політична, адміністративна, фінансова, які можуть впроваджуватись, як самостійно, так і у взаємозв'язку одна з одною, в різних формах і різноманітних сполученнях як в межах країни, так і в окремих галузях народного господарства (рис. 1).

Рис. 1. Види децентралізації державного управління
Деталізовано авторами на основі [1]

Політична децентралізація має на меті делегування політичної влади місцевим органам управління, які мають визначені права і політично підзвітні місцевим виборцям.

Під адміністративною децентралізацією розуміють передачу функцій управління державними органами влади місцевим, а також розширення повноважень нижчестоящих органів управління.

В свою чергу, під фінансовою децентралізацією розуміють процес розподілу функцій, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між державним і локальним рівнями управління. Структурними складовими або підвидами фінансової децентралізації є бюджетна та податкова децентралізація.

Так, під бюджетною децентралізацією розуміють процес передання повноважень (функцій, компетенцій і відповідальності) від центрального рівня влади до місцевих органів самоврядування.

Для означення та характеристики процесів формування бюджетів органів місцевого самоврядування щодо використання податків і зборів, а також їхнього впливу на розвиток територій та подолання територіальних диспропорцій доцільно застосовувати таке поняття, як податкова децентралізація [1, с. 135].

Важливим проявом фінансової децентралізації є не лише деконцентрація або делегування бюджетних повноважень та фінансових ресурсів необхідних для їх покриття, а також всебічне забезпечення можливості територіальних органів здійснювати власну, відносно незалежну від центру фінансову політику.

Отже, фінансова децентралізація дозволяє збалансувати механізм надання суспільних благ з потребами, уподобаннями членів територіальних громад, підвищує рівень відповідальності місцевих органів влади за виконання відповідних функцій та ступінь ефективності діяльності державного сектору в цілому через запровадження елементів конкуренції. В результаті реалізації політики фінансової децентралізації на місцевому рівні відбувається макроекономічне зростання.

Відповідно в країнах з унітарним державним устроєм доцільним є запровадження принципів фінансової децентралізації, оскільки реалізація інших видів децентралізації може мати негативні наслідки для політичної та фінансової стабільності в країні.

Першим кроком в напрямі забезпечення реалізації децентралізації державного управління в Україні було прийняття Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15.07.1997 р. [5] нормами якого визнано та закріплено на законодавчому рівні європейські стандарти організації місцевого самоврядування та місцевих фінансів.

Це стало підґрунтям для проведення бюджетної реформи. Прийняття Бюджетного кодексу України [6] обумовило фундаментальні зміни всієї бюджетної системи країни та в міжбюджетних відносинах. Однак, поряд з тим, що бюджетне регулювання доходної частини місцевих бюджетів та організація міжбюджетних відносин стали більш прозорішими, а видаткові повноваження розмежовано між рівнями влади враховуючи принцип субсидіарності, в період з 2001 по 2010 рр. посилюються процеси централізації в межах державних фінансів. Тобто положення відносно фінансової децентралізації, закріплені в Бюджетному кодексі України [6], були продекларовані.

Так, з початку розбудови сучасної системи міжбюджетних відносин в Україні та до набрання чинності Бюджетного кодексу України [6] структура доходів місцевих бюджетів була більш стійкою – трансферти з державного бюджету становили від 29% до 35% доходів місцевих бюджетів. Проте з 2002 р. спостерігалась тенденція зростання ролі державного бюджету в формуванні фінансових ресурсів місцевих бюджетів – частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів постійно зростала: з 31,3% у 2002 р. до 42,8% у 2006 р. [7].

Отже, ситуація, що склалась в системі міжбюджетних відносин вимагала подальшої реалізації бюджетної реформи та запровадження податкової реформи, а саме прийняття в 2010 р. в новій редакції Бюджетного кодексу України [8] та Податкового кодексу України [9].

Новації, на яких базувалась нова редакція Бюджетного кодексу України [8], спрямовані, в першу чергу, на приведення у відповідність положень окремих статей кодексу до Конституції України [10] та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [11], що повинно було стати основою для підвищення якості управління бюджетними коштами, демократизації та децентралізації бюджетних процесів.

В свою чергу з прийняттям Податкового кодексу України [9] було зроблено довгоочікуваний крок до оптимізації інституту місцевого оподаткування. Так, запровадження податку на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки, а також скасування малоефективних місцевих податків,

сутність яких в сучасних економічних умовах суперечила принципам оподаткування, як очіувалось, наблизить інститут місцевого оподаткування до вимог окреслених в Європейській хартії про місцеве самоврядування.

Проте, враховуючи всі позитивні надбання бюджетної та податкової реформ, слід зазначити, що в загальній сумі доходів місцевих бюджетів суттєво підвищується роль трансфертів з державного бюджету, частка яких у 2013 р. зростає до 52,4% порівняно із 41,2% у 2007 р. при одночасному зниженні частки податкових доходів з 41,7% до 41,3% відповідно (рис. 2).

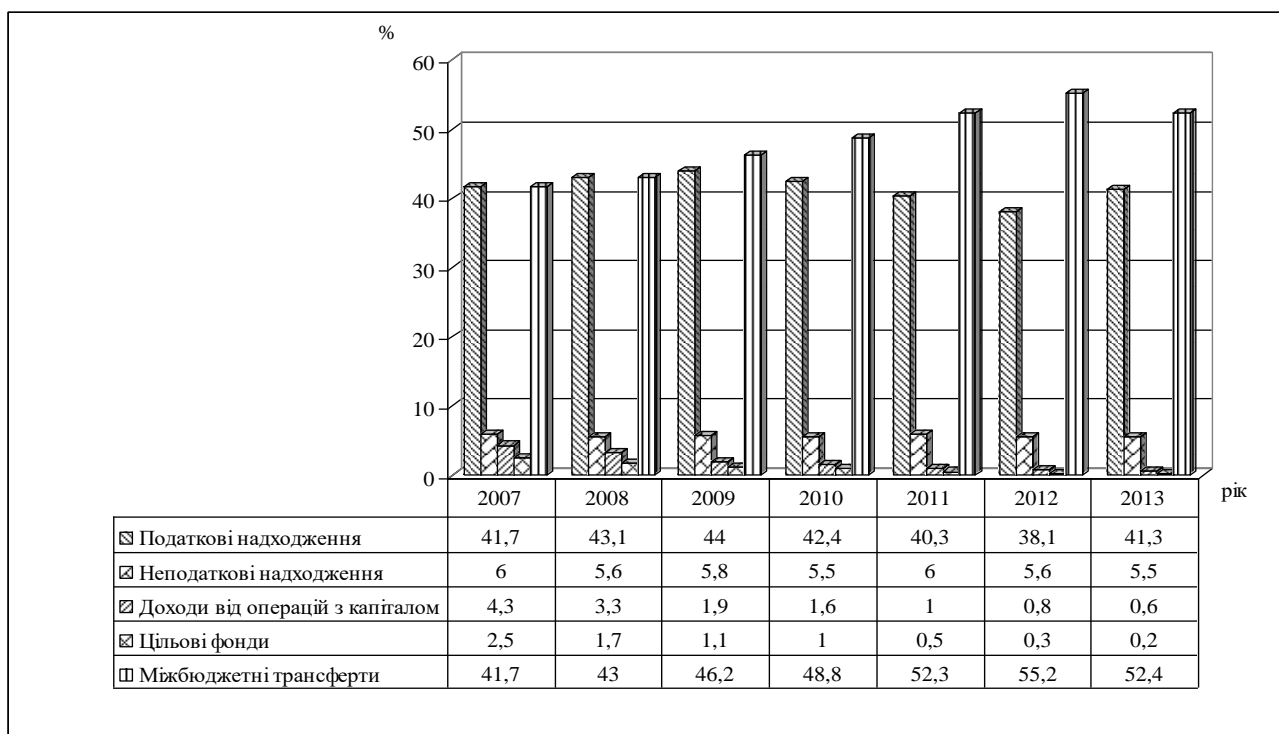

Рис. 2 Динаміка структури доходів місцевих бюджетів України [7]

Дана тенденція суперечить обраному в Україні напрямку реформ. Адже частка міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих органів влади свідчить про ступінь фінансової децентралізації в країні: чим вища їх частка в доходній частині місцевих бюджетів, тим більша залежність місцевої влади від центральної та централізованіша система [3, с. 55].

Відповідно, закріплення на законодавчому рівні норм спрямованих на посилення фінансової незалежності місцевих органів самоврядування на практиці призвело до зростання фінансової залежності місцевої влади.

Однак, згідно з досвідом унітарних європейських країн бюджетні системи яких є високо децентралізованими, в формуванні доходів місцевих бюджетів

міжбюджетні трансферти поряд з податковими надходженнями відіграють достатньо вагому роль.

Як зазначають провідні вітчизняні науковці [1; 3] для європейських унітарних країн в організації системи місцевих фінансів є характерним використання принципів бюджетного федералізму та бюджетного унітаризму, що забезпечує обґрунтований розподіл доходних джерел та видаткових повноважень між бюджетами різних рівнів, а також ефективний розподіл централізованої фінансової допомоги як на регіональному, так і на місцевому рівнях. Відповідно відіграючи достатньо вагому роль в формуванні доходів місцевих бюджетів міжбюджетні трансферти все ж таки виступають додатковим джерелом формування фінансових ресурсів.

Щодо України то міжбюджетні трансферти є основним джерелом наповнення місцевих бюджетів, що свідчить про високий ступінь централізації міжбюджетних взаємовідносин. Відповідно, є підстави говорити про тенденцію до фінансової централізації, хоча одним із способів перетворення місцевих бюджетів на ефективний інструмент соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць на законодавчому рівні визнано децентралізацію управління бюджетними коштами.

Таким чином, розпочата в Україні бюджетна реформа забезпечила певний рівень зростання фінансової децентралізації, хоча поступово почала втрачати свої здобутки, накопичуючи низку проблем. Така ситуація є наслідком того, що бюджетна реформа випередила інші зміни в суспільстві, які неодмінно мали відбутися в регіональній політиці – реформа системи державного управління, місцевого самоврядування, а найголовніше адміністративно-територіального устрою.

Так, починаючи з 1991 р. чисельність сільського населення зменшилась на 2,5 млн. осіб, а кількість сільських населених пунктів – на 348 одиниць. Разом з тим кількість сільських рад збільшилась на 1067 одиниць. В Україні утворено більше 12 тис. територіальних громад, у більше як 6 тис. громад чисельність жителів становить менше як 3 тис. осіб, з них у 4809 громадах –

менше як 1 тис. осіб, а у 1129 громадах – менше як 500 осіб. Органи місцевого самоврядування таких громад практично не можуть здійснювати надані їм законом повноваження. Дотаційність 5419 бюджетів місцевого самоврядування становить понад 70%, 483 територіальні громади на 90% утримуються за рахунок коштів державного бюджету [12].

Отже, значна кількість територіальних громад є фінансово неспроможними з ряду об'єктивних причин, зокрема через невеликий розмір територій, незначну густоту їх населення, демографічні проблеми та обмежену інфраструктуру. Крім того, між адміністративно-територіальними одиницями одного і того самого рівня існують значні диспропорції в межах фінансово-економічного потенціалу.

По-перше, це пов'язано з тим, що адміністративно-територіальний устрій України збережено ще з радянських часів і не відповідає умовам сьогодення. Відповідно виконавча влада та місцеве самоврядування побудовані на базі централізованої системи, яка характеризується вертикальною системою ухвалення рішень.

По-друге, на сьогоднішній день, повноваження органів місцевого самоврядування залишаються значно обмеженими та нечітко розмежованими із функціями місцевих державних адміністрацій. У тому числі й повноваження, які передаються місцевим державним адміністраціям за рішенням районних, обласних рад, а також повноваження органів виконавчої влади, наданні органам місцевого самоврядування згідно з нормами чинного законодавства. Адже тільки міські, селищні, сільські та районні в містах ради мають власні виконавчі органи, тоді як обласні та районні ради делегують повноваження щодо виконання своїх рішень відповідним місцевим державним адміністраціям.

В-третьє, в Україні має місце централізація бюджетно-фінансового управління, що проявляється в значно обмежених повноваженнях місцевих органів самоврядування в частині формування місцевих бюджетів. Відповідно, для місцевих бюджетів є характерним постійна нестача фінансових ресурсів.

Таким чином, незважаючи на намагання реформувати систему місцевих

фінансів, вивчення й адаптацію іноземного досвіду, велику кількість прийнятих законодавчих і нормативних актів, включаючи Бюджетний кодекс України, більшість проблем пов'язаних з децентралізацією влади залишились не розв'язаними та з часом тільки загострюються. Адже, в Україні реалізація політики фінансової децентралізації базується лише на принципах бюджетного унітаризму. Модель бюджетного унітаризму передбачає, що економічні та фінансові інтереси місцевих органів влади повністю знаходяться під контролем державної влади. Відповідно основним джерелом формування доходів бюджетів органів місцевого самоврядування є міжбюджетні трансферти від державних органів влади при незначному рівні власних та закріплених доходних джерел. Отже, застосування даної моделі є неприйнятним навіть для країн з унітарним державним устроєм, оскільки її положення суперечать сучасним демократичним принципам розвитку суспільства.

ВИСНОВКИ

Фінансова децентралізація є невід'ємною складовою реформи системи державного управління та адміністративно-територіального устрою, що на сьогоднішній день активно здійснюється в Україні. Реалізація політики фінансової децентралізації покликана забезпечити формування фінансово спроможних та фінансово незалежних територіальних громад, здатних надавати якісні суспільні блага та послуги, гарантувати комплексний розвиток відповідних територій тощо.

Однак, в Україні в результаті неузгодженості при проведенні бюджетно-податкової та адміністративно-територіальної реформ замість очікуваної фінансової децентралізації фактично відбувається зворотний процес – подаліше поглиблення централізації бюджетних відносин.

Відповідно ефективна реалізація політики фінансової децентралізації в країні з унітарним державним устроєм можлива лише при вдалому поєднанні як моделі бюджетного унітаризму, так і моделі бюджетного федералізму. Адже використання змішаної моделі бюджетно-податкового устрою країни буде

сприяти посиленню фінансової незалежності місцевих органів самоврядування при одночасному посиленні регуляторних функцій центральних органів влади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герчаківський С. Д. Теоретичний логос фіскальної децентралізації / С.Д. Герчаківський, О.Р. Кабаш // Регіональна економіка. – 2009. - №2. – С. 133 – 141
2. Деркач М.І. Фіскальна децентралізація як фактор забезпечення сталого розвитку України / М.І. Деркач // Фінанси України. – 2011. - №2. – С. 56 – 63.
3. Кириленко О.П. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій: Монографія / За ред. О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2008. – 376 с.
4. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: навч. посіб. / [Д. Сах, П. Павличенко, М. Полонський, О. Урсу] – К.: ПРООН МПВСРТ, 2007. – 269 с.
5. Європейська хартія про місцеве самоврядування, ратифікована від 15.07.97 № 52/97 – ВР - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036
6. Бюджетний кодекс України / Верховна Рада України. – Офіц.вид. – К.: Парлам. вид-во, 2001. – 103 с.
7. Звіти про виконання місцевих бюджетів / Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.treasury.gov.ua/main/doccatalog/list?currDir=185635>
8. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
10. Конституція України від 28.06.1996 № 254К/96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

11. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

12. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 р. №333-р // Верховна Рада України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>

REFERENCES

1. Gerchakivsky, S.D. and Kabash, O.R. (2009), «Teoretychny logos fiskalnoi detsentralizatsii», *Regionalna ekonomika*, vol. 2, pp 56-141
2. Derkach, M.I. (2011), «Fiskalna detsentralizatsiyu yuk factor zabezpechennya stalogo rozvytku Ukrainy», *Finansy Ukrainy*, vol. 2, pp 133-63
3. Kyrylenko, O.P. (2008), *Modernizatsia mistsevykh finansiv Ukrainy v umovakh ekonomichnykh I sotsialnykh transformatsii* [Modernization of local finance Ukraine in terms of economic and social transformations], monograph, Vydavnytstvo Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine
4. Sakh, D., Pavlychenko, P., Polonskyi, M. and Ursu, O. (2007) *Detsentralizatsiia ta efektyvne mistseve samovriaduvannia* [Decentralization and Efficient Local Governance: a manual for local officials and regional authorities and experts on local government development], PROON MPVSRT, Kiev, Ukraine
5. Yevropeska Khartiya mistsevoho samovryaduvannya, available at : [http : //zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036) (access August 15, 2015)
6. Budget code of Ukraine, no. 2542-III, dated June 21, 2001, rev., available at : <http://www.ua-tenders.com/legislation/codes/bkodex> (access August 11, 2015)
7. Zvity pro vykonannia mistsevykh biadzhetiv / The official site of the State Treasury service of Ukraine, available at : [http : www.treasury.gov.ua/main/doccatalog/list?currDir=185635](http://www.treasury.gov.ua/main/doccatalog/list?currDir=185635) (access August 13, 2015)

8. Budget code of Ukraine, no. 2456-VI, dated July 08, 2010, rev., available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (access August 15, 2015)
9. Tax code of Ukraine, no. 2755 – VI, dated December 02, 2010, rev., available at : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> (access August 15, 2015)
10. Constitution of Ukraine, no. 254к/96-BP, dated June 06, 1996, rev., available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вп> (access August 15, 2015)
11. «Law of Ukraine of 21.05.97 on local government in Ukraine. № 280/97», available at : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вп> access August 15, 2015)
12. Kabinet Ministriv Ukraine (2014), «On approval of the Concept of reforming the local self-government and territorial organization of power in Ukraine», Rozporiadzhennia no. 333-p, available at : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>